

Polsko-niemieckie
miejsca
pamięci

Polsko-niemieckie miejsca pamięci | Deutsch-Polnische Erinnerungsorte

Miejsca pamięci to wydarzenia, osoby i inne fenomeny historyczne, które zarówno warunkują, jak i odzwierciedlają kształtowanie się tożsamości zbiorowych. W niniejszym czterotomowym dziele badania miejsc pamięci po raz pierwszy przeniesiono na płaszczyznę bilateralną, odnosząc je do dwóch sąsiadujących ze sobą społeczeństw: polskiego i niemieckiego.

Polaków i Niemców łączy wiele wspomnień, które na przestrzeni wieków odpowiadały różnym potrzebom tożsamościowym. Prezentowany zbiór esejów daje wgląd w kulturę pamięci obu narodów, w to, co jest dla nich wspólne i to, co je różni. W efekcie powstaje fascynująca historia porównawcza oraz historia wzajemnych oddziaływań na płaszczyźnie, która przez współczesną historiografię określana jest mianem historii drugiego stopnia. Poddając krytycznej analizie mechanizmy funkcjonowania pamięci zbiorowej, otwieramy nowe perspektywy, zarówno w patrzeniu na sąsiada, jak i na własną przeszłość. Specyfiką polsko-niemieckiego sąsiedztwa jest bowiem to, że bez znajomości polskiej historii można tylko częściowo zrozumieć historię Niemiec oraz na odwrót – nie znając historii Niemiec, nie zrozumiemy do końca historii Polski.

Projekt „Polsko-niemieckie miejsca pamięci | Deutsch-Polnische Erinnerungsorte” wzbogaca nie tylko bilateralną, lecz także uniwersalną refleksję nad pamięcią kulturową. Włącza polsko-niemieckie doświadczenia w kontekst europejskich debat o pamięci. Na publikację składają trzy tomy bazujące na badaniach empirycznych (I-III) i jeden tom metodologiczny (IV). W języku niemieckim ukazuje się jeszcze tom piąty zawierający wybór publikowanych wcześniej tekstów polskich autorów.

Tom 1: Wspólne / Oddzielne

Tom 2: Wspólne / Oddzielne

Tom 3: Paralele

Tom 4: Refleksje metodologiczne

Inicjatorem projektu jest

Centrum Badań Historycznych PAN w Berlinie

ZENTRUM für HISTORISCHE FORSCHUNG BERLIN
der Polnischen Akademie der Wissenschaften
CENTRUM BADAŃ HISTORYCZNYCH
Polskiej Akademii Nauk w Berlinie

Polsko-niemieckie miejsca pamięci

redakcja

Robert Traba, Hans Henning Hahn
współpraca Maciej Górny, Kornelia Kończal

tom4 Refleksje metodologiczne

Wydawnictwo Naukowe Scholar
Warszawa 2013

Projekt okładki: Marta Kurczewska

Redakcja: Sebastian Szymański, Magdalena Pluta

Redaktor prowadzący: Łukasz Żebrowski

Korekta: Agnieszka Płudowska

Copyright © by Centrum Badań Historycznych PAN, Berlin 2013

Copyright © by Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2013

Projekt „Polsko-niemieckie miejsca pamięci | Deutsch-Polnische Erinnerungsorte”
został zrealizowany dzięki wsparciu:

Alfried Krupp von Bohlen
und Halbach-Stiftung

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

FUNDACJA WSPÓŁPRACY
POLSKO-NIEMIECKIEJ
STIFTUNG
FÜR DEUTSCH-POLNISCHE
ZUSAMMENARBEIT

GOETHE
INSTITUT

ISBN 978-83-7383-493-4 (całość)

ISBN 978-83-7383-499-6 (t. 4)

W wydawnictwie Ferdinand Schöningh Verlag w Paderbornie
(www.schoeningh.de) ukazuje się edycja niemiecka tego tomu.

Wydawnictwo Naukowe Scholar Spółka z o.o.
ul. Krakowskie Przedmieście 62, 00-322 Warszawa
tel./fax 22 826 59 21, 22 828 95 63, 22 828 93 91
dział handlowy: jak wyżej, w. 105, 108
e-mail: info@scholar.com.pl
www.scholar.com.pl

Wydanie pierwsze

Skład i łamanie: WN Scholar (*Jerzy Łazarzski*)

Druk i oprawa: KM Druk, Łódź

Spis treści

Wprowadzenie / 9

Polsko-niemieckie miejsca pamięci w międzynarodowym i interdyscyplinarnym kontekście

Historia transnarodowa, historia wzajemnych oddziaływań i (po)dzielone miejsca pamięci. Tradycje i wyzwania metodologiczne

Michael G. Müller / 17

Pamięć transnarodowa – fenomen hybrydyczny? Kultura jako przestrzeń komunikacji

Moritz Csáky / 30

Polska obsesja historyczna? Jak *histoire croisée* i komparatystyka pozwalają zrewidować pewien stereotyp

Martin Aust / 47

Europejskie miejsca pamięci

Heinz Duchhardt / 60

Jak podjąć wyzwanie europejskich miejsc pamięci

Étienne François / 66

Metodologiczne spory wokół badań nad pamięcią zbiorową

Miejsca pamięci. O niebywałej karierze pewnej koncepcji badawczej

Kornelia Kończal / 77

Niejedno ma imię... Stereotypy długiego trwania a miejsca pamięci

Hubert Orłowski / 101

O metodzie i teorii badań nad przekazem kulturowym

Christian Gudehus i Harald Welzer / 113

„Mityczne odczytanie rzeczywistości”. Konstrukcje rzeczywistości, funkcje i wpływ mitów politycznych na kulturę pamięci

Heidi Hein-Kircher / 123

Zapomnienie jako zjawisko kulturowe – z punktu widzenia polityki i krytyki kultury nowoczesnej

Andreas Lawaty / 133

Polityka historyczna a stosunki binarodowe. Głos na rzecz stworzenia kodeksu zachowań w polityce pamięci

Hans Henning Hahn / 146

O pamięci zbiorowej: przypadek polski

Jerzy Jedlicki / 161

Pamięć kontra pamięć. Reprodukacja przeszłości w Szwajcarii po 1945 roku

Georg Kreis / 170

Pamięć a nauka

Historiografia w pamięci i pamięć w historiografii

Maciej Górny / 187

Archeologia i pamięć społeczna. Między wyborem przeszłości i ciężarem przeszłości

Anna Zalewska / 201

W poszukiwaniu „ludu”

Tobias Weger / 222

O związkach kultury pamięci i wyobraźni socjologicznej

Joanna Wawrzyniak / 233

Między nobilitacją i legitymizacją, czyli o pamięci kulturowej zamkniętej w kanonie

Izabela Surynt / 244

Mówiące kamienie, pouczające obrazy – historia sztuki, krytyka sztuki i konserwacja zabytków a konstruowanie obrazów historii

Beate Störckuhl / 258

Muzykologia i pamięć akustyczna

Rüdiger Ritter / **270**

Pamięć – upamiętnianie – polityka historyczna

Peter Steinbach / **283**

Origines Ariacae. Wpływ nauk o rasie na kultury pamięci

Maciej Górny / **305**

Pamięć i uczenie się. Refleksje dydaktyki historii

Urte Kocka / **319**

Miejsca wspólne dydaktyki historii i pamięci

Violetta Julkowska / **330**

Autorki i autorzy / **344**

Indeks osób / **346**